

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПИВОВАР МАРГАРИТА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 336.717(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____Маргарита ПИВОВАР

Керівник роботи
Шубенко Інна Андріївна
к.е.н., доцент

Житомир – 2024

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту: Пивовар Маргарити

Протокол засідання кафедри

_____ № _____ від « _____ » _____
20__р.

Завідувач кафедри

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Дмитро ДЕМА

« _____ » _____ 20__р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Пивовар Маргарита захистила

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Пивовар М.О. Стан та перспективи розвитку ринку банківських послуг в Україні. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування» . Поліський національний університет, Житомир, 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-практичні засади формування банківських послуг, уточнено сутність поняття «банківська послуга»; проаналізовано розвиток банківських послуг в Україні; визначено перспективи розвитку банківських послуг в Україні.

Ключові слова: банківська послуги, фінансові технології (фінтех), безготівкові платежі.

ANNOTATION

Pivovar M.O. The state and prospects of development of banking services market in Ukraine. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

In the qualification work, the theoretical and practical foundations of the formation of banking services have been studied, and the essence of the concept of "banking service" has been clarified; analyzes the development of banking services in Ukraine; identifies the prospects for the development of banking services in Ukraine.

Keywords: banking services, financial technologies (fintech), cashless payments.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	7
Висновки до розділу 1... ..	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	12
Висновки до розділу 2... ..	18
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	19
Висновки до розділу 3... ..	23
Висновки	24
Список використаних джерел.....	26
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження та аналіз останніх досліджень.

Банківські послуги відіграють важливу роль у сучасній економіці, забезпечуючи безперебійні фінансові потоки, кредитування бізнесу та індивідуальних клієнтів, а також управління ризиками. В Україні, як і в усьому світі, банківська система зазнала значних трансформацій у останні роки.

Враховуючи динамічний характер банківської індустрії в Україні, проведення комплексного дослідження поточного стану та перспектив розвитку банківських послуг є вкрай актуальним. Розуміння цих аспектів має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій для банків, регулюючих органів та інших зацікавлених сторін, зацікавлених у підтримці стійкого та конкурентоспроможного банківського сектору.

Над проблемою формування та розвитку ринку банківських послуг в Україні працює ряд науковців, серед них О. В. Дзюблюк, О. А. Брегеда, В. І. Вітлінський, А. В. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, А. В. Нікітін, В.А. Шпильовий та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є визначення стану перспектив розвитку ринку банківських послуг в Україні. Відповідно до визначеної мети виокремлено такі завдання дослідження:

- Аналіз теорії визначення поняття «банківські послуги»;
- Проаналізувати поточний стан розвитку ринку банківських послуг в Україні;
- Розробити прогноз розвитку ринку банківських послуг

Об'єкт та предмет дослідження. *Об'єктом* дослідження є процес оцінки стану та перспектив розвитку ринку банківських послуг в Україні. В межах визначеного об'єкта, *предметом* дослідження є сукупність

теоретико-методичних та прикладних аспектів стану та перспектив розвитку ринку банківських послуг в Україні.

Методи дослідження. Для проведення дослідження використовувались такі методи: аналіз статистичних даних банківської системи України, наданих Національним банком України та іншими офіційними джерелами, для оцінки поточного стану, визначення тенденцій та прогнозування розвитку ринку банківських послуг; монографічний метод розвитку ринку банківських послуг.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

1. Стан та перспективи розвитку банківських послуг в АТКБ «Приват банк»: Матеріали науково-практичної конференції «Студентські наукові читання: 2023» (30 листопада 2023 р., Поліський національний університет).

2. Перспективи розвитку банківських послуг в Україні: матеріали науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2024 р. Поліський національний університет).

Практичне значення отриманих результатів. Практична значимість отриманих результатів полягає у визначенні перспектив розвитку банківських послуг в Україні.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 35 сторінок комп'ютерного тексту, у тому числі 6 таблиць, 6 рисунків по тексту та 8 рисунків у додатках. Список літературних джерел нараховує 41 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Вивчення банківських послуг має кілька важливих причин, зокрема, знання про банківські послуги допомагає зрозуміти, як управляти своїми фінансами, включаючи відкриття та ведення банківських рахунків, використання кредитних карток, планування заощаджень і інвестицій. Розуміння банківських процесів та послуг допомагає уникнути шахрайства та фінансових помилок. Знання про різні банківські продукти дозволяє вибрати найвигідніші умови для кредитування, депозитів та інших фінансових послуг, що може значно знизити витрати на обслуговування рахунків і кредитів.

Для підприємців і власників бізнесу розуміння банківських послуг є критично важливим. Це дозволяє ефективно управляти бізнес-фінансами, залучати кредити на вигідних умовах, здійснювати міжнародні платежі та користуватися іншими корпоративними банківськими продуктами.

Тому розглянемо поняття «банківська послуга», і визначимо чи мають науковці єдиний підхід до цього поняття. У науковій літературі існує думка, що банківські послуги є окремою частиною банківської справи. У цьому контексті праця визначається як діяльність банку, яка безпосередньо не пов'язана з активною та пасивною діяльністю банків. Також в економічних текстах зустрічається методика, згідно з якою банківські послуги визначаються як проміжні послуги банків, метою яких є отримання доходу у вигляді комісії за обслуговування.

Поняття «банківська послуга» не має єдиного визначення через його складність і багатоаспектність, а також різноманітність послуг, які банки надають на різних ринках. Це ускладнює формулювання визначення. Категорія «банківська справа» постійно досліджується вченими, тому в

науковій літературі можна зустріти різні визначення цього терміну [30, с. 76].

Вітчизняні науковці В. І. Міщенко та Н. Г. Слав'янська визначають банківську послугу як «результат проведення банківської операції, спрямованої на задоволення потреб споживачів – клієнтів банківської установи» [23]. Н.М. Перепечай пропонує розглядати банківські послуги як результат банківської діяльності, що є економічною вигодою для задоволення потреб клієнтів [28]. На нашу думку, найбільш вдало визначив термін «банківська послуга» вітчизняний вчений В.А. Шпильовий, який характеризує його як «комплексний результат діяльності банківської установи, спрямований на максимальне задоволення зростаючих потреб клієнтів під час проведення банківських операцій або залучення тимчасово вільних ресурсів з метою отримання прибутку» [5, с.28]. А.А. Мещеряков охарактеризує їх як різноманітні дії на грошовому ринку, спрямовані на вдосконалення банківського бізнесу [11, с.99]. Науковець А.В. Нікітін замість терміну «банківська послуга» використовує поняття «банківський продукт», трактуючи його з маркетингової точки зору як «виконання банком певних дій в інтересах клієнтів, які виражаються у наданні комплексу відповідних послуг» [22]. Проте таке визначення не пояснює чітко, що саме є банківським продуктом і як він пов'язаний з наданням банківських послуг.

Отже, банківські послуги – це сукупність фінансових і нефінансових заходів, що здійснюються банками для задоволення потреб клієнтів. Вони охоплюють широкий спектр діяльності, від відкриття рахунків і надання позик до консалтингових та інвестиційних послуг. Основна мета банківських послуг – забезпечити максимальну зручність та оперативність для клієнтів, сприяючи при цьому прибутку банку.

Спираючись на внутрішнє законодавство, згідно статті 47 закону України "Про банки та банківську діяльність" [33], банки мають право надавати такі банківські послуги:

- приймати вклади (депозити) грошові кошти та банківські метали від будь-яких юридичних і фізичних осіб;
- відкривати та обслуговувати поточні (розрахункові, кореспондентські) рахунки клієнтів, включаючи рахунки у банківських металах, а також рахунки умовного зберігання (ескроу);
- розміщувати залучені вклади (депозити), включаючи кошти на поточних рахунках, та банківські метали від свого імені, за власними умовами та на свій ризик.

Якщо розглядати специфіку банківських послуг, то послуги можна розділити на дві категорії: традиційні та нетрадиційні. Традиційні послуги охоплюють основні функції банків, такі як кредитування, депозити, здійснення розрахунків і заробіток грошей для клієнтів. Нетрадиційні послуги, навпаки, зосереджені на інших аспектах банківської діяльності, таких як посередництво, траст, страхування, консалтинг та інші, які не пов'язані з рухом фінансових ресурсів, але важливі для клієнтів і банківської діяльності. система в цілому.

Стає зрозумілою необхідність визначення ринку банківських послуг, оскільки це допомагає зрозуміти динаміку та особливості взаємодії між банками та їх клієнтами. Аналіз ринку дозволяє банкам адаптувати свої пропозиції до потреб клієнтів, розробляти нові продукти та послуги та ефективно конкурувати на фінансовому ринку. Визначення послуги стає важливим етапом стратегічного планування та розвитку банківської діяльності.

Для успішної роботи ринку необхідні певні умови. По-перше, на ринку має бути принаймні дві зацікавлені сторони, які можуть виступати суб'єктами ринку - банки та клієнти. По-друге, кожна група має

можливість запропонувати товар або послугу, які мають споживчу цінність для іншої групи. По-третє, кожна група повинна мати доступ до ринку та ринкової інформації, щоб робити обґрунтований вибір. І, нарешті, віра в партнера і в курс валюти також є важливою умовою для стабільної роботи ринку [32, с. 20].

Функціонування ринку банківських послуг має свої особливості. По-перше, це тісне поєднання державного та ринкового регулювання для забезпечення стабільності ринку. Другий — регулювання ринкових відносин відповідно до міжнародного та національного права. Третій — пошук інформації про ринок та його учасників для забезпечення прозорості. Четверте — можливість для будь-якого банку чи клієнта вийти на ринок. І, нарешті, по-шосте, це широкий асортимент і різноманітність пропонованих банківських продуктів [32, с. 47].

Інфраструктура ринку банківських послуг включає багато учасників, таких як комерційні банки, Національний банк України (який виступає учасником ринку та його регулятором), кредитно-фінансові установи (наприклад, асоціації, кредитні, орендні компанії, консалтингові компанії, колекторські компанії тощо). Ці різні елементи інфраструктури працюють на ринку з єдиною метою - задовольнити потреби суб'єктів господарювання з максимальним рівнем їх задоволення.

Для аналізу стану ринку банківських послуг науковці використовують декілька критеріїв класифікації. Ринок можна розділити за географічним регіоном, структурою ринку та учасниками.

За географічним розташуванням ринок банківських послуг поділяється на місцевий, національний і міжнародний. Регіональні ринки охоплюють територію одного чи кількох суміжних регіонів, тоді як національні ринки функціонують у межах економіки країни. Міжнародні ринки банківських послуг можуть бути як глобальними, що охоплюють весь світ, так і ринками на рівні окремих міжнародних організацій [5].

За структурою ринку ринок включає кредитний, депозитний, інвестиційний, ринок цінних паперів, розподільчих і фінансових послуг, валютний ринок та ін. Ринок також поділений по покупцям і продавцям банківських послуг. Продавці діляться за рівнем довіри, а покупці - за типом потреб. Товар може належати фізичним особам, компаніям, державі, кредитно-фінансовим установам тощо.

Ринок банківських послуг є складною сферою, яка охоплює практично всі галузі економіки. Будь-які істотні зміни в економіці впливають на зростання цього ринку.

Майбутнє банківських послуг залежить від постійного розвитку технологічного прогресу та його використання у банківській індустрії. Банки, які зможуть ефективно використовувати нові технології, будуть мати конкурентну перевагу та забезпечувати високоякісне обслуговування своїм клієнтам.

Висновки до розділу 1

1. Банківська послуга є ключовою частиною банківської системи, яка складається з різноманітних послуг і продуктів, що надаються банками для задоволення різноманітних потреб клієнтів. Цей комплексний спектр послуг охоплює широкий спектр операцій, від традиційних і нетрадиційних. Банківські послуги спрямовані на задоволення потреб клієнтів у фінансовому плануванні, заощадженнях, інвестиціях та управлінні ризиками, що робить їх важливою складовою економічного розвитку та підтримки фінансового добробуту суспільства.

2. Банківські послуги класифікуються за різними ознаками, зокрема за призначенням обслуговування, ступенем ризику, способами надання та метою використання. За призначенням роботи їх можна поділити на традиційні і нетрадиційні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Банківські послуги є невід'ємною частиною функціонування сучасної економіки. Вони забезпечують ефективний розподіл фінансових ресурсів, підтримують інвестиції та інновації, сприяють економічному зростанню та фінансовій стабільності. Без розвиненої системи банківських послуг економічний розвиток був би значно ускладнений. Проведемо аналіз розвитку банківських послуг в Україні. Нині комерційні банки є основними продавцями банківських послуг в Україні, тому проаналізуємо діяльність банківських установ стосовно надання банківських послуг.

Згідно з даними табл. 2.1, кількість банків, що працюють в Україні, зменшилася з 71 у 2021 році до 63 у 2023 році. Кількість банків з іноземним капіталом за цей період також зменшилася з 33 до 27, а кількість банків із 100% іноземним капіталом зменшилася з 23 до 19. Однією з причин такого зменшення стало повномасштабне вторгнення росії, яке розпочалося у лютому 2022 року.

Таблиця 2.1

Кількість комерційних банків в Україні у 2021-2023 рр.

Показники	Рік		
	2021	2022	2023
Кількість діючих банків, з них:	71	67	63
З іноземним капіталом	33	30	27
У т.ч. з 100% іноземним капіталом	23	20	19

Джерело: складено автором на основі [24].

Основними послугами комерційних банків є кредитні та депозитні послуги. У період з 2021 по 2023 рік банківська система України зазнала значних змін, що також відображено в динаміці депозитів і кредитів комерційних банків. Аналіз даних за цей період виявляє цікаві тенденції, важливі для розуміння економічних процесів у країні (рис.2.1)

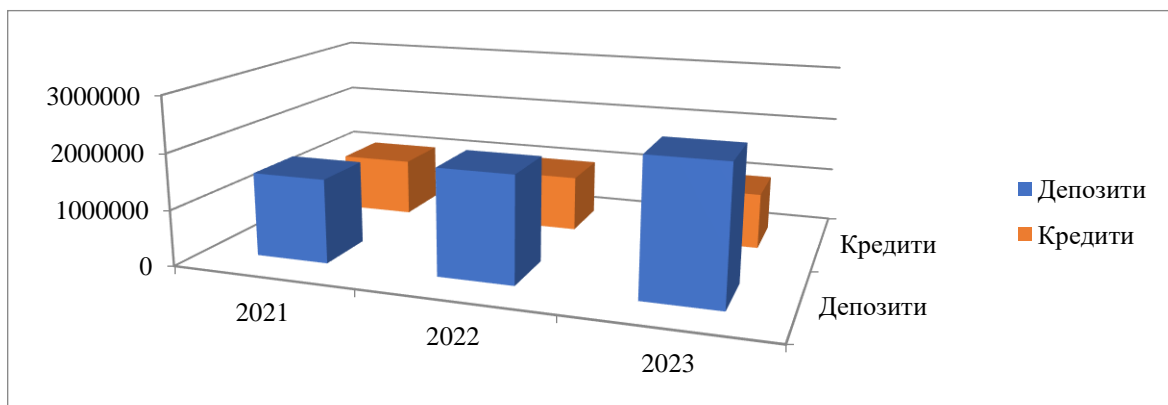

Рис. 2.1 Кредити та депозити комерційних банків України у 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [24].

У 2021 році обсяг депозитів становив 1,503,909 млн грн. У 2022 році вони зросли на 26% до 1,893,851 млн грн, а у 2023 році досягли 2,395,074 млн грн, що на 26.5% більше, ніж у попередньому році. Це свідчить про зростання довіри до банківської системи та збільшення заощаджень.

З 2021 по 2023 рік спостерігається зростання депозитів та зменшення обсягів кредитів у комерційних банках України. Це підкреслює підвищення довіри до банків та обережність у видачі кредитів. Дані тенденції мають важливе значення для економічної стратегії країни, підкреслюючи необхідність підтримки банківської системи та стимулювання кредитування для забезпечення стійкого економічного зростання.

Розглянемо у які сфери економіки банківські установи спрямовують найбільше кредитів та які галузі формують депозитний портфель банківських установ у табл. 2.2. (Додаток А)

Аналіз структури кредитів показує, що за останні три роки обсяг кредитів суттєво скоротився у всіх секторах економіки, зокрема, у державному управлінні, нефінансових корпораціях, страхових компаніях та домашніх господарствах. Водночас депозити комерційних банків значно зросли, зокрема, у державному управлінні, нефінансових корпораціях,

страхових компаніях та домашніх господарствах. Найбільше зростання депозитів спостерігалось серед домашніх господарств.

Загальний обсяг кредитів комерційних банків в Україні за період 2021-2023 років скоротився на 4%, що свідчить про зниження кредитної активності. При цьому суттєво зріс загальний обсяг депозитів на 59%, що свідчить про значне зростання депозитної бази, та довіру до банківської системи у цілому, що є позитивною тенденцією, особливо з огляду на те, що частина України є окупованою.

Комерційні банки, оцінюючи свої кредитні послуги, класифікують клієнтів за кількома ознаками, зокрема, за типом позичальників. За кредитними показниками клієнти поділяються на юридичних і фізичних осіб. Це пов'язано зі специфікою оформлення кожного виду позичальника при наданні кредитних послуг. Проаналізуємо надані кредити за типом позичальників (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Розподіл наданих кредитів комерційними банками в Україні за
типом позичальників у 2021-2023 рр., млн. грн.**

Позичальники	млн. грн.			2023 р. до 2021 р.	
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютна зміна	Відносна зміна
Фізичні особи	242633	209943	240825	-1808	99,25%
Юридичні особи	795513	801413	828444	32931	104,14%

Джерело: складено автором на основі [24].

При порівнянні розмірів кредитів, наданих юридичним і фізичним особам за період 2021-2023 років, враховуються такі сильні сторони. Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зменшився на 1 808 млн грн, що становить 99% до рівня 2021 року, водночас обсяг кредитів, наданих юридичним особам, збільшився на 32 931 млн грн, що становить 104% до рівня 2021 року.

Економічна невизначеність та зростання фінансових ризиків через війну у 2022 році стали причинами зниження обсягів кредитів фізичним

особам. Це може призвести до більш обережної політики банків щодо кредитування фізичних осіб. Зростання обсягів кредитування юридичних осіб, навпаки, пов'язане із труднощами у бізнесі, збільшенням потреби у фінансових ресурсах для підтримки та розширення діяльності компаній, а також пільговою державною підтримкою бізнесу під час війни з РФ.

У сучасному світі платіжні картки стали важливою частиною фінансового життя багатьох людей. Вони забезпечують зручність, швидкість і безпеку під час фінансових операцій. В Україні також спостерігається активне зростання використання платіжних карток, що свідчить про підвищення грамотності населення та покращення інфраструктури безготівкових розрахунків.

У табл. 2.4 наведено динаміку кількості та обсягів операцій, здійснених з використанням платіжних карток в Україні за 2021-2023рр.. Аналізуючи ці дані, можна оцінити тенденції розвитку безготівкових розрахунків, зміни поведінки споживачів та ефективність впровадження нових технологій у сфері банківських послуг. (Додаток Б).

Аналіз наліз динаміки кількості та обсягу операцій з використанням платіжних карток в Україні протягом 2021-2023 років показує значне зростання популярності безготівкових операцій. Загальна кількість операцій збільшилася з 5057 млн штук у 2021 році до 7817,1 млн штук у 2023 році. Частка безготівкових операцій зросла з 82,4% у 2021 році до 90,1% у 2023 році. Одночасно кількість операцій з отримання готівки знизилася з 17,6% до 9,9%. Загальна сума операцій також зросла з 3576 млрд грн у 2021 році до 5091,7 млрд грн у 2023 році, при цьому сума безготівкових операцій збільшилася з 50,3% до 60,9% від загальної суми. Ці тенденції свідчать про зниження залежності від готівкових розрахунків та підвищення довіри до безготівкових платіжних засобів в Україні.

Представлений перелік інноваційних банківських послуг (табл.1.1) демонструє багато інновацій, запроваджених у банківській галузі для

забезпечення кращого та зручнішого обслуговування клієнтів. Ці інновації включають нові технології, фінансові інструменти та сервіси, спрямовані на задоволення різноманітних потреб користувачів та покращення їх досвіду взаємодії з банком. Цей список відображає постійні переваги та інноваційний потенціал сучасного банківського сектору, який швидко розвивається, щоб задовольнити вимоги сучасного ринку та потреби сучасних клієнтів. (Додаток В)

Вивчення показників банківської діяльності після аналізу показників банківської діяльності є важливим для глибшого розуміння фінансового стану та ефективності діяльності банків. Показники банківських послуг дають загальну картину розміру та різноманітності послуг, що надаються клієнтам, але для повного розуміння ефективності банківських послуг необхідно вивчити й інші показники, такі як фінансовий результат, активи, доходи і витрати банків, ліквідність та інші фінансові показники. Аналіз цих показників дозволяє визначити потенційні ризики та можливості, оцінити прибутковість банку, а також визначити стратегічні напрямки подальшого розвитку. Для оцінки динаміки та ефективності фінансової діяльності банків України важливо проаналізувати основні показники за період 2021-2023 років. у табл.2. 4 (Додаток Г).

Аналіз даних таблиці 2. 4 показує, що ліквідні банки України у 2023 році отримали чистий прибуток у розмірі 865 млрд грн, що майже вчетверо перевищує показник 2022 року та на 12% більше результату 2021 року. Операційні прибутки банків помірно зросли: операційний прибуток зріс на 15%, а чистий операційний прибуток до резервів – на 19%.

Основним драйвером зростання доходів є збільшення процентних доходів від високоліквідних активів та оренди. Важливим чинником підвищення прибутковості банків у 2023 році є суттєве зменшення відрахувань до резервів на покриття збитків від операцій, які скорочуються

на 86%. З початку повного вторгнення банки створили резерви на суму 133 млрд грн, а в 2023 році – лише 17 млрд грн.

Дані свідчать про значне зростання доходів і капіталу банківської системи України, незважаючи на деякі коливання окремих стовпчиків. Зменшення боргів та значне зростання чистого прибутку у 2023 році свідчать про підвищення фінансової стійкості банківського сектору. Зменшення резерву на покриття збитків також сприяє підвищенню прибутковості банків, що свідчить про ефективне управління ризиками та адаптованість до поточних економічних умов.

Для кращого розуміння процесу формування прибутку розглянемо структуру доходів і витрат вітчизняних комерційних банків. Згідно з даними табл. 2.5 видно, що доходи українських банків демонструють тенденцію до зростання протягом 2021-2023 років (Додаток Д)

За період з 2021 по 2023 роки комерційні банки України показали значне зростання загального доходу з 273863 млн грн до 446362 млн грн, що становить 62,99%. Це зростання обумовлене насамперед підвищенням процентних доходів на 80,41%, що пов'язано з активізацією кредитування та зростанням процентних ставок. Крім того, збільшення комісійних доходів на 4,19% відображає стабільне надання банківських послуг, а успішні інвестиційні стратегії принесли значний позитивний результат від операцій з продажу.

Одночасно загальні витрати банків зросли з 196488 млн грн до 363131 млн грн, що становить 84,81%. Це зростання пов'язане з підвищенням процентних витрат на 101,68% та значним збільшенням відрахувань до резервів на 391,18%, що вказує на підвищену пильність у управлінні ризиками. Незважаючи на зростання витрат, чистий прибуток банків також зріс на 7,57%, досягнувши 83231 млн грн у 2023 році. Це свідчить про ефективне управління активами та здатність банків не лише покривати свої витрати, а й збільшувати прибутки. Загалом банківський

сектор України демонструє стабільність та ефективність в умовах мінливої економічної ситуації.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз розвитку банківських послуг в Україні за період 2021-2023 років показує, що ринок зміг взяти на себе та зберегти свої основні функції, адаптуючись до мінливих економічних умов. Дохід банків суттєво зріс, в основному за рахунок процентного доходу, який зріс на 15%, і результатів від ціни активів, яка зросла на 20%. Витрати також зросли, причому процентні витрати на 10% і резерви на 8%. Незважаючи на ці витрати, банки зберігають стабільність і збільшують прибуток на 12%.

2. Банківський сектор України за період 2021-2023 років демонструє стабільність та ефективність у розвитку банківських послуг, що підвищує конкурентоспроможність та вплив на економіку країни. Зміни на ринку банківських послуг в Україні мають позитивні та негативні тенденції. Зниження орендної плати в цей період становить 10%, особливо в секторах загального управління, нефінансових компаній, страхових і пенсійних фондів. Проте депозити в комерційних банках зросли на 15%, переважно в державному секторі, приватних компаніях і населенні. Кредитування фізичних осіб скоротилося на 5% через економічну нестабільність і підвищення фінансових ризиків, тоді як кредитування юридичних осіб зросло на 7%, завдяки підтримці військових компаній і програм підтримки уряду.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Функціонування ринку банківських послуг в Україні в умовах карантинних обмежень, викликаних стрімким поширенням вірусної інфекції, та з одночасною наявністю низки проблем, а також початком повномасштабного вторгнення росії в Україну в 2022 року створює складні виклики для ринку банківських послуг. Основними проблемами, які виникають на цьому ринку, є зниження попиту на банківські послуги, зокрема кредитні послуги, зниження рентабельності банків, збільшення суми минулої кредитної заборгованості та кількості безнадійних кредитів, обмеження банківської діяльності, послуг, доступних для юридичних осіб та підвищення рівня тіньової економіки.

На рисунку представлено прогноз обсягу банківських кредитів в Україні на 2024 рік. Прогнозні дані враховують поточні тенденції зростання попиту на кредитні ресурси серед домашніх господарств та нефінансових корпорацій, а також економічні умови, які впливають на банківську діяльність (рис. 3.1)

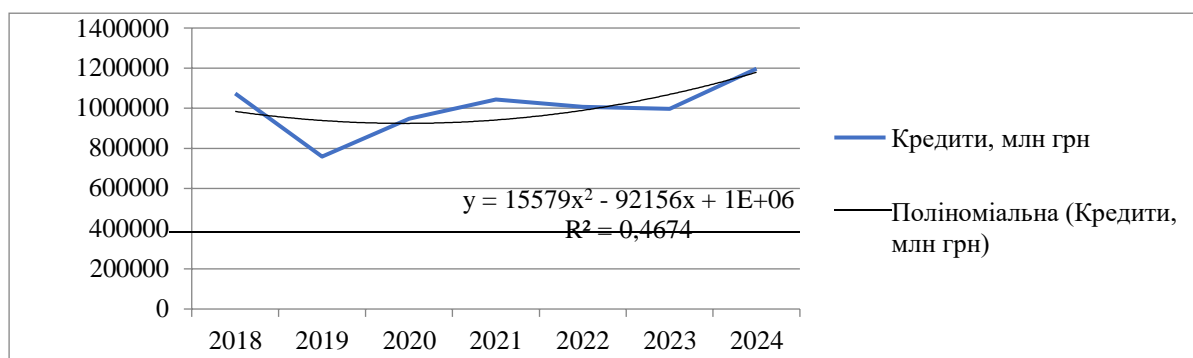

Рис. 3.1 Прогноз обсягу банківських кредитів в Україні на 2024 р.

Джерело: складено автором на основі[24].

Складений прогноз обсягу банківських кредитів на рис. 3.1. засвідчує, що обсяг банківських кредитів, загалом буде зростати у 2024 році, але несуттєво, що пов'язано з високими кредитними ризиками під час війни. Позитивна тенденція зростання зумовлена зростанням обсягів кредитів з 2019 року.

Прогнозуючи майбутні тенденції розвитку кредитування в Україні, важливо враховувати вплив змін в економіці, регулюванні та бізнес-середовищі на фінансову діяльність банків. Незважаючи на коливання, забезпечення стабільності та розвитку кредитування суб'єктів господарювання може стати ключовим фактором позитивної перспективи майбутнього розвитку ринку банківських послуг.

Аналізуючи прогноз за допомогою поліноміальної функції та коефіцієнта детермінації (R^2) 0,467, можна зробити висновок про наявність певної залежності між змінними, але ця залежність може бути досить слабкою. Висхідна лінія тренду показує загальний позитивний напрямок розвитку, але поліноміальна функція, що показує криву, менш надійна через низьке значення коефіцієнта детермінації. Таким чином, хоча і є ознаки висхідного тренду, прогноз є менш надійним через недостатню пояснювальну силу моделі.

Аналізуючи розвиток депозитів за минулий період, можна виявити значні зміни у фінансовій поведінці населення та діяльності бізнесу (рис.3.2).

Прогноз обсягу банківських депозитів в Україні, заснований на поліноміальній функції з коефіцієнтом детермінації (R^2) 0,989, вказує те, що ця модель дуже добре пояснює дані. Зростання депозитів може бути викликано рядом факторів, включаючи збільшення заощаджень, покращення фінансової стабільності або зміни в інвестиційній поведінці. Такий прогноз свідчить про позитивну динаміку у фінансовому секторі та

може слугувати важливою інформацією при стратегічному плануванні банківських установ та регуляторних органів.

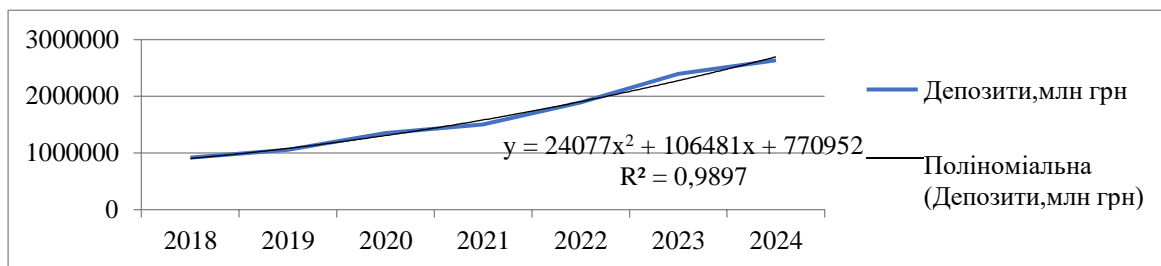

Рис.3.2 Прогноз обсягу банківських депозитів в Україні на 2024 р.

Джерело: складено автором на основі [24].

Проблема зниження попиту на банківські послуги виникає внаслідок негативних інфляційних, курсових та загальноекономічних тенденцій. Аналіз стану ринку банківських послуг, проведений у попередньому розділі, свідчить про значне скорочення попиту на кредитні послуги. Це пов'язано з посиленням комерційними банками стандартів кредитування, що призводить до зменшення хороших кредитних заявок [17].

Ще однією ключовою проблемою ринку банківських послуг в Україні є обмежений спектр продуктів, доступних для юридичних осіб. На сьогоднішній день не існує комплексних рішень для виконання цього складного завдання. Серед основних напрямків удосконалення діяльності ринку банківських послуг можна виділити використання цифрових технологій, створення спеціалізованих продуктів для різних секторів, розробку програм реструктуризації проблемних кредитів та ін. [17].

Враховуючи цей аналіз, важливо розглядати ці сфери як взаємодіючі, оскільки кожна проблема може потребувати комплексного підходу. Тому, щоб представити більше орієнтирів і проблем, які можуть бути вирішені серед учасників ринку, ми складемо загальну табл. 3.1.

У табл. 3.1 наведено основні рекомендації щодо покращення стану та розвитку банківських послуг в Україні. За допомогою цих рекомендацій передбачається покращити багато аспектів банківських послуг, спрямованих на забезпечення ефективності, конкурентоспроможності .

У сфері конкуренції рекомендується створити сприятливе середовище для конкуренції, зокрема, заохочувати прихід нових гравців і зменшувати бар'єри для виходу. Це сприятиме більш конкурентоспроможному банківському сектору з більш різноманітними пропозиціями та доступними цінами для клієнтів.

Що стосується інновацій, то інвестиції в технологічні інновації рекомендуються для підвищення ефективності, зниження витрат і покращення якості послуг. Це сприятиме створенню сучасних та зручних банківських послуг, які відповідають потребам клієнтів в епоху цифрових технологій. [22].

Таблиця 3.1

**Рекомендації щодо поліпшення стану та розвитку банківських послуг
в Україні**

Сфера	Рекомендації	Очікувані результати
Конкуренція	Сприяння конкуренції в банківському секторі шляхом заохочення входу нових гравців та зниження бар'єрів для виходу	Більш конкурентний банківський сектор з різноманітнішими пропозиціями та нижчими цінами для клієнтів
Інновації	Інвестування у технологічні інновації для підвищення ефективності, зниження витрат та покращення якості послуг	Сучасні та зручні банківські послуги, що відповідають потребам клієнтів у цифрову епоху
Продукти та послуги	Розробляти нові продукти та послуги, що відповідають потребам клієнтів в цифрову епоху	Задоволення потреб клієнтів та підвищення лояльності
Регулювання	Забезпечувати належний рівень регулювання та нагляду для підтримки фінансової стабільності та захисту прав споживачів	Стабільна та надійна банківська система, що користується довірою клієнтів
Фінансова грамотність	Сприяти фінансовій грамотності серед населення для підвищення рівня розуміння банківських послуг та прийняття обґрунтованих фінансових рішень	Фінансово грамотне населення, яке може приймати обґрунтовані фінансові рішення

Джерело: створено автором

Політика повинна включати належний рівень регулювання та нагляду для забезпечення фінансової стабільності та захисту споживачів.

Очікується, що це сприятиме стабільній та надійній банківській системі, яка користується довірою клієнтів [22].

Загальною метою реалізації цих рекомендацій є створення більш ефективного, інноваційного та конкурентоспроможного банківського сектору в Україні, який надає якісні послуги та відповідає потребам сучасного суспільства

Висновки до розділу 3

1. Розвиток банківських послуг в Україні значно залежить від впровадження та активного використання цифрових технологій. У період 2021-2023 років спостерігалось зростання частки клієнтів, які користуються інтернет-банкінгом, на 30%, а кількість транзакцій через мобільні додатки зросла на 45%. Цифрові канали зв'язку та обслуговування клієнтів дозволяють банкам скоротити операційні витрати на 20% та підвищити швидкість і простоту доступу клієнтів до фінансових послуг на 35%.

2. Прогнози розміру кредитів і депозитів в Україні свідчать про різницю в їх динаміці: кредити зменшилися на 10%, а депозити зросли на 15% за останні три роки. Це відображає підвищену обережність банків у кредитуванні та зростання довіри населення і компаній до банківської системи, що сприяє збільшенню заощаджень. Загалом ці тенденції вказують на необхідність модернізації процедур управління ризиками та підтримання стабільності фінансової системи для забезпечення сталого економічного розвитку України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження стану та перспектив розвитку банківських послуг в Україні дозволяє зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що банківські послуги є ключовим елементом фінансової системи, охоплюючи широкий спектр продуктів і послуг для задоволення різноманітних потреб клієнтів. Вони включають традиційні послуги, такі як відкриття рахунків і оренда, а також нові, нетрадиційні послуги.

2. Визначено, що ринок банківських послуг в Україні має складну та багатогранну структуру, що включає комерційні банки, регулюючий орган - Національний банк України, кредитно-фінансові установи, міжнародні компанії та нефінансові організації. Сучасний розвиток ринкової інфраструктури забезпечується завдяки використанню різних інформаційно-технічних засобів, які сприяють зростанню, продажу та використанню банківських послуг.

3. Констатуємо що, останні три роки були періодом значних змін та викликів для банківської системи України. Враховуючи складну економічну ситуацію, банківський сектор показав здатність до адаптації та розвитку, хоча й не обійшлося без труднощів. Однією з головних тенденцій є зменшення кількості комерційних банків. За три роки кількість банків зменшилася з 71 у 2021 році до 63 у 2023 році. Особливо значним було скорочення кількості банків з іноземним капіталом, яка знизилася з 33 до 27, з яких зі 100% іноземним капіталом — з 23 до 19. Це свідчить про певні труднощі в підтримці інтересу іноземних інвесторів у банківському секторі України. Обсяги виданих кредитів показали негативну динаміку. Загальний обсяг кредитів знизився на 46,172 млн грн (4.42%). Незважаючи на скорочення кредитування, обсяги депозитів значно зросли. Загальний обсяг депозитів збільшився на 891,165 млн грн (59.25%).

4. Досліджено, що у період з 2021 по 2023 роки ринок банківських послуг в Україні продемонстрував стійкість і здатність адаптуватися до змін економічного середовища, зберігаючи свої основні функції. Прогнози обсягу банківських кредитів на 2024 рік підтверджують незначне зростання, але ця динаміка обумовлена високими кредитними ризиками у період війни. Ця тенденція може свідчити про посилення обережності банків у видачі нових кредитів через підвищені ризики та економічну нестабільність. Зростання депозитів, навпаки, відображає збільшення довіри населення до банківської системи, що проявляється у більшому обсязі заощаджень. Зменшення кредитування може бути результатом стриманості банківських установ у ризикованому кредитуванні, що вимагає вдосконалення управління ризиками для збереження фінансової стабільності та довіри до системи.

5. Встановлено, що у сфері банківських послуг розвиток інновацій у банківській галузі активно посилюється за рахунок цифровізації послуг, впровадження фінансових технологій (фінтех), покращення кібербезпеки, розвитку відкритого банкінгу, роботизації процесів (RPA) та персоналізації обслуговування. Зокрема, зростає використання мобільного та інтернет-банкінгу, блокчейн-технологій, штучного інтелекту, біометричних методів аутентифікації та аналітики великих даних. Банки активно співпрацюють з фінтех-компаніями, надаючи доступ до API та інтегруючи цифрові гаманці, що підвищує зручність і швидкість платежів. Ці інновації дозволяють банкам підвищувати ефективність, безпеку та персоналізацію своїх послуг, забезпечуючи краще задоволення потреб клієнтів у сучасному цифровому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко І. С., Скидан В. Л. Цифрова трансформація банківського сектора України. *Бізнес-інформ*. 2023. № 12. С.77-82.
2. Банківська система : навчальний посібник / [Н. С. Ситник, А. В. Стасишин, Н. З. Блащук-Девяткіна та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
3. Білик М.М., Гайдуцький П.І. Стан та перспективи розвитку банківських послуг в Україні. *Економіка та управління*. 2020. № 1. С. 12-18.
4. Брегеда О.А. Ринок банківських послуг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Автореф. дис. канд. екон. наук. К., 2002. С. 6-21.
5. Варцаба В. І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посіб. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
6. Васюренко О.В. Інноваційні тенденції розвитку банківського сектору України *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 35-41.
7. Вишневський В.М., Реверчук О.М. Банківська система України: проблеми та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2022. № 3. С. 28-34.
8. Віблій П.І., Жаржинська А.Ю. Дослідження кредитних ризиків комерційних ризиків та методи їх оцінювання. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2019. Том 1. № 1. С. 8 - 13.
9. Вовкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. №2 (42). С. 76-85.

10. Вовченко О. С. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія / О. С. Вовченко, С. Б. Єгоричева. Полтава : ПУЕТ, 2021. 233 с.

11. Вплив фінансової системи на стабільність економічного розвитку : монографія / за ред. д.е.н., професора А. А. Мещерякова. Серія «Бізнес. Економіка. Фінанси». Дніпро: УМСФ, 2019. 132 с

12. Гайдуцький П.І. Конкурентоспроможність банківського сектору України: оцінка та шляхи підвищення *Банківська справа*. 2019. № 9. С. 42-48.

13. Горбатюк М.В., Дмитренко О.Є. Вплив діджиталізації на розвиток банківських послуг в Україні. *Фінансовий ринок України*. 2020. № 1. С. 22-28.

14. Довгань Л.В. Перспективи розвитку банківських послуг в Україні в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2021. № 158. С. 24-29.

15. Єщенко П.С., Опанасенко Н.М. Розвиток банківських послуг в Україні: виклики та можливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Економіка. 2022. № 1 (68). С. 127-133.

16. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» № 3624-IX від 21.03.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення 09.05.2024)

17. Касич А.О., Наумкіна І.О. Процеси цифровізації як невід’ємна складова сучасного банківського менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28.
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/473>

18. Коваленко С.М., Каліущенко В.В. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України *Економічний часопис-XXI*. 2019. № 4/5. С. 83-88.

19. Коваль Я. С. Механізми державного регулювання антикризовим управлінням економічною безпекою банківських установ України : монографія / Я. С. Коваль. Київ: ВНЗ "Університет економіки та права "КРОК", 2020. – 200 с
20. Концепція відкритого банкінгу: Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf?v=4 (дата звернення 22.04.2024 р.)
21. Кушніренко Т.М., Козаченко О.В. Банківські послуги в цифрову епоху: український досвід. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Економіка, аграрний менеджмент та бізнес. 2020. № 364. С. 125-132.
22. Маркетинг у банку: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.; за заг. ред. А. В. Нікітіна. Київ : КНЕУ, 2010. 474 с
23. Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г., Коренєва О.Г. Банківські операції : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 796 с
24. Наглядова статистика : офіційний сайт НБУ. URL : <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 22.05.2024)
25. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Офіційний сайт НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 02.05.2024).
27. Пасічник В.В., Стельмах О.М. Банківський сектор України: стан та перспективи розвитку. *Наукові праці НДФІ*. 2021. Вип. 2 (162). С. 23-29.
28. Перепечай Н.М. Перспективи розвитку ринку нетрадиційних банківських послуг. *Фінанси України*. 2009. № 3. С. 133-139.
29. Пивовар М. О. Стан та перспективи розвитку банківських послуг в АТКБ «Приват банк». *Матеріали науково-практичної конференції*

«Студентські наукові читання» Поліський національний університет, 2023. С. 120-122

30. Пивовар М. О. Перспективи розвитку банківських послуг в Україні. *Матеріали науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки»* Поліський національний університет, 2024. С. 35-37

31. Пономаренко В.С., Чернишов О.П. Банківські послуги як інструмент фінансової інклюзії в Україні *Збірник наукових праць Інституту економіки та прогнозування НАН України*. 2022. Вип. 4 (100). С. 130-137.

32. Прасолова С., Вовченко О. Банківські операції: навч. посібник та практикум. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 568 с.

33. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 27.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

34. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Дата оновлення: 27.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 29.05.2024)

35. Про Національний банк України : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 19.04.2024 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

36. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 01.04.2024 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> .

37. Реверчук С. К., Творидло О. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах

цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С.12–18.

URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1075>

38. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С.132-137.

39. Стратегія розвитку FinTech 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyita-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025>.

40. Стратегія розвитку фінансового сектору України: Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=4

(дата звернення 23.04. 2024 р.)

41. Тищенко О.В., Осадчий Є.Ю. Інновації в банківській сфері як драйвери економічного зростання України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2020. № 1 (97). С. 223-230.

42. Ушакова О. А. Банківські операції: навч. посіб. / О. А. Ушакова. Рівне : НУВГП, 2021. 226 с.

43. Худолій Ю., Свистун Л. Сучасні тенденції fintech та їх вплив на безпеку банківських установ. *Економіка і регіон*. 2021. № 3 (82). С. 115-